هێزی میللی کوردی، جەنگی سوریا، ئەمریکا و ڕوسیا ....

ئاشتی ئیبراهیم ئەفەندی

لە میدیا جهیانیەکان و ناوچەییەکان، جەنگی سوریا لە ژیر ناونیشانی "جەنگی مەدەنی"، پەناسە و ناسێنراوە، بە کۆمەڵگەی نێو نەتەوەیی. پێویستە ئەو ڕاستییە بوترێت، کە ئەو ناونیشانە نیوەی ڕاستە، نیوەکەی دی باسی لێوە نەکراوە کە، جەنگی سوریا " جەنگی مەدەنی و جەنگی جیهانی سێیەمە"، کە لە سەرەتای ئەو سەدەیە، بە شێوەیەکی جیاوازتر، لە جەنگی جیهانی یەکەم و دووەمی سەدەی ڕابردوو، پەیڕەو دەکرێت، لەلایەن زلهێزەکانی ناوچەکە، دنیا و ئەو وڵاتانەی کە لە ڕووی ئابووری پێگەی بەهێزیان هەیە لە بازاری دنیادا.

ناساندنی جەنگی سوریا، بە "جەنگی مەدەنی"، لە نێو کۆمەڵگەی نێو نەتەوەیی، لە لایەن میدیای زلهێزەکانی دنیا، بە مەبەستەوە کراوە. زلهێزەکانی دنیا دەیانەوێت، خۆیان بدزنەوە لە لەپرسراوەتی ئەو تاوانە گەورەیەی کە ٧ ساڵە، ئەنجام دەدرێت دژ بە مرۆڤایەتی، کە لە ئەنجامیدا، چوار سەد هەزار سوری کوژراون، پێنج میلیۆن پەنابەرن، شەش میلیۆن دەربەدەر و بێ جێگە و ڕێگەن. ئەگەر سەرنج بدەین، لە هیچ میدیایەکی جیهاندا، لە ژێر مانشێتی "جەنگی جیهانی سێیەم" دا ڕووداوەکانی سوریا ڕووماڵە ناکرێن.

"جەنگی مەدەنی"، لە واقیعی دنیای ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا هەیە، کە لە ئەنجامی ناتەبایی و کێشە و نەگونجانی گەلانی ناوچەکە لەگەڵ یەکتری وەکو، ناتەبایی، نێوان کەمە نەتەوەکان. بوونی گروپی ئیسلامیی هەڵگری مەزهەبی جیاوازی وەک شیعە، سونە، سەلەفی و سۆفی و دەیانی دی. بوونی بیروباوەڕی چەپ و عیلمانی، کێشەی سەڕۆک و دەسەڵاتی دیکتاتۆر و گەندەڵی و پیسخوری کە گەشەی زیاتری کردووە. دەستدرێژی ناڕەوای زلهێزە ناوچەیکانی وەک ئیران و تورکیا بۆ وڵاتانی دراوسێی وەک سوریا، عیراق، لبنان.

ناکۆکی نێوان زلهێزەکانی دنیا بۆ بەرژەوەندیی و دەستکەوتی ماددی لە ناوچەکەدا، چی لە سەپاندنی دەسەڵات و هەیمەنەی خۆیان، چی بە بوون بە تاکە هێز لە سەر ئاستی دنیادا بە تایبەتی لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا کێشەیەکی بەردەوامە. وەک ئەوەی لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا ڕوویداوە، زلهێزەکانی دنیا، ئەوروپا، ڕوسیا، ئەمریکا

و تا دەگات بە چین، مەترسی سەرهەڵدانی گروپی سیاسیی و ئایینی و مەزهەبییان لە نێو خودی وڵاتەکانی خۆیاندا هەیە و لە سەرەتای سەرهەڵدانییەتی، کە دەیانەوێ پێشی پێ بگرن، بەهۆی ئەوەی، مەترسی دروست دەکات، لە سەر بەرژەوەندییەکانیان، سنووری دەسەڵات و یەکگرتوویی وڵاتەکانیان. نمونەیەکی دی ئوسترالیا، کێشەی لەو جۆرەی هەیە، بە تایبەتی بەهۆی ئەوەی، هاوسنووری ئاوە لەگەڵ مالیزیا و ئەندەنیزیا، کە دوو دەوڵەتن و بزوتنەوەی ئیسلامیی تێدا لە گەشە کردنە، هەروها رێژەیەک لە ئەوانەی کە ڕوویان لە ئوسترالیا کردەوە لە وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و ئاسیاوە هاتوون کە زۆربەیان موسڵمانن. هێزە توندڕەوەکان لە نێویاندا لایەنگریان دروست کردوە، هەر چەند بە رێژەیەکی ئێجگار کەمن، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا، ئوسترالیا هەر لە ئێستاوە لە هەوڵی ئەوەدایە، کە پێشگیری لە گەشەکردنیان بکات. ئەمانە هەمووی هۆکاری گرنگن و بوون بە هەوێنی، هەڵگیرساندنی “جەنگی مەدنی و جیهانی سێیەم” لە سوریا.

زلهێزەکانی دنیا، خوێندنەوەی تەواوی بارودۆخەکەیان کردوە، زانیارییان هەیە کە کام گروپی توندڕەو، لە کام وڵاتی زلهێز مەترسی سەرهەڵدان و گەشەکردنی هەیە، کە ئەمە هۆکارێکی گرنگە، هەر یەکە و لای خۆی ئەو گروپە وەک کارتی فشار بەکاردەهێنێت دژ بە ئەوەی دی بە سەپاندنی مەرجە سیاسیی ئابووری و سەربازییەکانیان. نمونە، ئەمریکا زانیاریی هەیە، کە ئەو گروپە چەکدارەی لە غوتە، دژ بە ئەسد ڕاوەستاون، ئەو گروپەن کە ڕوسیا مەبەستی لەناوبردنیانی هەیە، لە ئەنجامی ئەوەدا، ئەمریکا ژیاندنەوەی داعش و ئەو جۆرە گروپانە، وەک هەڕەشەیەک دژ بە ڕوسیا بەکاردەهێنێت.
بە دڵنیاییەوە، پێشوەخت پلان و تاکتیک و ستراتیژییەتی ئەو جەنگە دارێژراوە، لە لایەن زلهێزەکانی دنیا. گۆڕەپانی جەنگ، پێشوەخت دیاری کرابوو، کە شوێنێک بێت، دوور بێت لە وڵاتەکانی خۆیان. هەروها مەبەستیان بوو، جەنگێک هەڵگیرسێنن بە ئەوەی هەموو لایەنگر و دەستی هێزە توندڕەوەکان، لە چوارقورنەی دنیا ڕووی تێبکەن، لە یەک شوێن کۆببنەوە بە ئەوەی لەناوبردنیان ئاسانتر بێت.

جەنگی سوریا، ڕۆژ دوای ڕۆژ، سەختر و خوێناویتر دەبێت، تا گەیشتووە بە ئاستێک نەتەوە یەکگرتووەکانیش دەسەڵات و توانای ڕاگرتنیان نییە، نمونە مانگی ڕابردوو نەتەوە یەکگرتووەکان، بە ٣٠ ڕۆژ ڕاگرتنی جەنگیان ڕاگەیاند بەڵام هەندێک لە لایەنەکان پشتگوێیان خست بە تایبەتی تورکیا. هۆکاری ئەوەش بە ئەوە

دەگەڕێتەوە کە گەلێک گروپی چەکدار، وەڵاتانی ناوچەکە و دنیا لەو جەنگەدا ئاڵاون.
لە سەرەتای هەڵگیرساندنی شەڕی سوریا لە ٢٠١١وە، بە سەدان گروپی چەکدار یەکیان گرتوە، هەر زلهێزکی دنیا و ناوچەکە جگە لە سوپای فەرمیی خۆیان بە دەیان گروپی چەکداریان لە ژێر ناوی جیاجیادا دروستکردوە، کە لە ئاکامدا نزیککردنەوەیان لە یەکتر ئاسان نییە هەر یەکیان مەرج و ئامانجی تایبەتی هەیە.

تورکیا، دوژمنی سەرسەختی کوردە بە تایبەتی یەپەگە. ئەنقەرە، نەک هەر ئازادی بە میللەتی کورد ڕەوا نابینی، بگرە هەموو جارێکیش پێداگری دەکات لەوەی کە دەبێت کورد تەنیا لە دانیشتن و گفتوگۆکانی "ئاشتی"یشدا ئامادە نەبن. ئیران و ئەسەد و عیراقیش بەهەمان شێوە. ئیران و ڕوسیا، پشتیوانی لە مانەوەی ئەسەد دەکەن. ئەمریکا دژیانە لەگەڵ ئەوەی ئەسەد، وەک کابرایەکی عیلمانی خۆی دەنوێنێت بەڵام لە هەمان کاتدا بەکرێگیراوی روسیایە، کە دوژمنی سەرخەتی ئەمریکایە. ڕوسیا، خوازیارە شەڕی جیهادیەکان بۆ ئەسەد بکات لە غوتە و لە ڕێگەی ئەوەوە بە یەکجاری لە نێویان بەرێت، بەهۆی ئەوەی ئەو جۆرە گروپە، ئەوانەن کە مەترسیان هەیە لە نێو ڕوسیا گەشە بکەن. گروپەکانی غوتە، سی گروپن نەگونجاون، کاتێک کە دێتە سەر دابەشکردنی پشک و بەرژەوەندیی، دژ بە یەک دەچنە سەنگەر.

هەموو لایەنە بەشداربووەکان، تەماحی ئابووری، سیاسیی و سەربازیان لە ناوچەکەدا هەیە، وەکو ئیران و تورکیا خوازیارن ئیمپراتۆریەت لە ناوچەکە دابمەزرێنن. ڕوسیا، ئەوروپا و ئەمریکا بە تەماحی ئابووری و دەسەڵات و هەیمەنە دەجەنگەن. گروپە توندڕەوە ئیسلامییەکان دوای سەرکەوتنیان دەیانەوێت، بنکەیەک بۆ خۆیان دابمەزرێنن لەوێوە پەلوپۆ باوێن و سنووری دەسەڵاتیان فرەوان بکەن و دەستبگرن بەسەر خیروبێری ناوچەکە. تەنیا کورد نەبێت کە تەماحی هیچی نییە، تەنیا بەدەستهێنانی ئازادی و فەراهەم کردنی ژیانێکی هێمن و ئاسودە لە سەر ئەرز و خاکی خۆی لە نێو چوارچێوەیەک و دەسەڵاتێکی سیاسیی فەرمی. کورد میللەتێکی موسالیمە، چاوی لەوەدا نییە، دەست بگرێت بەسەر خێروبێر و سامانە سروشتیەکانی ناوچەکە یان ئیمپراتۆریەت دابمەزرینێت، دەستدرێژی بکاتە سەر ماف و ئازادی میللەتانی دی هەر وەک چۆن ئیران و تورکیا لە هەوڵی ئەوەدان.
گرفتەکان، لەو ناوچەیەدا، گەلێک ئاڵۆز و تێکهەڵکێشراون، زۆرینەی سادەی نێو میللەتەکان سەرودەری لێ دەرناکەن، بە تایبەتی خەڵکی سادەی سەر شەقامی کوردی. بە دڵنیاییەوە بە دەزگای هەواڵگری،

زلهێزەکانی دنیا و ناوچەکە بە تایبەتی بە ئیتیلاعات و میتی تورکی گەیشتوون بە سەرە داوەکان، لەسەر ئەو بنەمایەدا پلان بە دژایەتی و جەنگ و هێرشە سەربازییەکان دادەڕێژن، لە سەر مێزی گفتگۆدا داواکاری و مەرج و ئامانجە سیاسی، سەربازی و ئابوورییەکانیان تاوتوێ دەکەن.

لە بارودۆخێکی جەنجاڵی لەو جۆرەدا، لە ڕۆژئاوای وڵات، بە هیمەتی شەڕڤانان، جەماوەرەکەی و سەرکردەکانی، خۆڕاگرییەکی بێ وێنەیان لە مێژوودا تۆمار کردووە، وێڕای ئەوەش، لەم بارودۆخە دا کورد پێویستی بەوەیە، یەک بگرێت، خۆی ڕێکخات لە هەر چوارپارچەی کوردستان، هێزێکی چەکداری میللی سەرتاسەری پێکبهێنێت، کە بێ گومان، ئەگەر هەوڵی جدی بۆ بدرێت، ئەو هێزە میللییە ژمارەی لە ٢٠میلیۆن کەمتر نابێ، لە ژێر یەک ئاڵا و ڕابەرایەتی یەک سەرکردایەتی، دەسەز ئاراستە بکرێت، لە هەر لایەک مەترسی، هەڕەشە و شەڕ دژی کورد هەڵگیرسا، ئەو هێزە ڕوو لەو شوێنە بکات و کاری بەوە نەبێت کام زلهێز یان کام وڵات شەڕی کە دەکات. بەمجۆرە کورد، دەتوانێت لە گۆڕەپانەکە سەنگێکی قورستری هەبێت، هەموو لایەنەکان هەژماری بۆ بکەن و لێی بگەڕێنەوە. لە دەرئەنجامدا، ڕێگر دەبێت لە دووبارە بوونەوەی کارەساتی جۆری ئەنفال، هەڵەبجە و شەنگالێکی دی و بە تاڵان بردنی ماڵ و منداڵی. تا هەتایە ئیتر کەس ناتوانێت جارێکی دی نەک تەنیا دەستدرێژی بکاتە سەر خاک، بەڵکو ناتوانێت پەنجە بۆ یەک تاڵە مووی سەری یەک ئافرەتی کوردیش درێژ بکات.